

Алдаркосе

Алдаркосе * Aldarkose

АЛМАТЫКІТАП БАСПАСЫ
2017

УДК 821.512.122-93

ББК 84 (5 Қаз)-44

A 40

Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі

мектепалды және бастауыш сыйыптың

оку-тәрбие үрдісінде пайдалануға ұсынады

Алдаркөсө.

A 40

Қазақ халық ертегілер: Қазақ тілінде бейімдеген К. Мырза Әли / Орыс тіліне аударған Г. Бельгер; ағылшын тіліне аударған С. Голиков. – Алматы: «Алматықітап баспасы» ЖШС, 2017. – 136 бет: суретті.

ISBN 978-601-01-3165-1

УДК 821.512.122-93

ББК 84 (5 Қаз)-44

ISBN 978-601-01-3165-1

© «Алматықітап баспасы» ЖШС, 2009

© «Алматықітап баспасы» ЖШС, 2017,
косымша таралым

Алдаркөсенің алгашиқы қадамы

Первый шаг
Алдаркосе

Aldarkose's
first step

Адам өзінің азан шақырып қойған атына сай өмір “сүреді”, — дейді халық. Солай болса, солай да шығар. Алдаркөсенің әкесінің аты Алдан болған екен. Шынында да ол өмір бақи алданып өткенге үқсайды. Содан да болуы керек, алданудан өбден зәрезап болған аңқау азamat тұңғышының атын Алдар қойыпты.

Говорят, имя человека определяет всю его судьбу. Очень даже может быть. Отца Алдара, например, звали Алдан, что значит Обманутый. И в самом деле, его, бедолагу, обманывали все, кому не лень: и ханы, и байи, и купцы-торгаши, и мулла, и разные мошенники и плуты. Вот поэтому всеми обижаемый Алдан своего сына-первенца назвал Алдаром, то есть, Обманщиком. “Пусть лучше других обманывает, чем самомуходить в обманутых”, — подумал бедняк Алдан.

They say that a person's name shall determine his fate.

This positively can be true. Aldar's father's name, for example, was Aldan, which means the Deceived. Indeed, everybody would deceive the poor man: khans, and bais, and merchants, and mullahs, to say nothing about different swindlers and rogues.

So, Aldan, wronged by everybody, decided to name his first-born son Aldar, which means the Deceiver.

“Let him deceive others rather than be deceived himself,” the poor Aldan thought.

Алдар тәй-тәй басып, тілі шыға бастағаннан ешкімге есесін жібермейтін ақылды да алғыр бала болып өсіпті.

Он үшке толғанда ақсақалдар жиналып, ауылдан алыстау жердегі үлкен мал базарынан бәрімізге бір-бірден есек әкеліп бер деп, Алдарды жұмсапты. Аз есек емес, он есек. Сол он есектің әжептәуір ақшасын қалтасына басып, Алдар алғаш рет жолға шығыпты. Барған жерінде ешқандай делдалдық қызметін керексінбей өз бетімен сауда жасап бағыпты.

Желание его, видно, услышал Всеышний.

Мальчик рос умным, смышлённым. Едва встав на ноги и заговорив, он никому спуску не давал и не позволял себя обижать.

Когда ему исполнилось тринадцать лет,

собрались почтенные
аксакалы-старей-
шины и решили

отправить Алдара в соседний аул на базар, чтобы он оттуда пригнал каждому по ишаку. Это было очень ответственное поручение. Шутка ли — пригнать с базара аж десять ишаков!

Прихватив немалую сумму денег, отправился Алдар в неблизкий путь. В торговых делах, обычно, без посредника не обходятся. Но Алдар решил поторговаться сам.

The Most High must have heard Aldan's wish. The boy grew clever and sharp-witted.

Once he stood firm on his feet and began to speak, he would never let anybody treat him badly and do him wrong.

When he was thirteen years old, the honourable elders-aksakals gathered and decided to send Aldar to a bazaar in a neighbouring aul to bring them each a donkey. This was a very responsible task. It was no joke to drive ten donkeys from the bazaar!

Taking quite a sum of money along with him, Aldar set out on a long journey.

In trade affairs one often cannot do without a middleman, but Aldar decided to bargain himself.

Aлдымен ол есек сатушылардың мінез-құлқымен танысып, ақыл-парасаттарын аңғаруға тырысыпты.

Сөйтіп жүріп, екі-үш күннен кейін ақылы таяздау бір саудагерге жолығыпты. Әлгі саудагер бұл жап-жас баланы майлы ішектей айналдырмақ болып, өзінше әрекет етіп көріпті. Алдар одан сайын аңқаусып, саудагердің ығына жығылып бағады. Саудагер есегінің үстінде отырып, Алдар таңдаған он есекті бөліп шығарады.

— Мен бірдене білсем, сіздің мініп отырған есегіңіз тегін есек емес, аса қасиетті, ерекше есек! — дейді Алдар.

Два-три дня он походил по шумному базару, присмотрелся к торговцам, изучил их манеры и повадки. Наконец остановил свой выбор на наивном, глуповатом торгаще. Сам торгащ полагал, что он сноровистее и хитрее всех, и был уверен, что несмышленого мальца наверняка облапошит, запросто обведёт вокруг пальца. Но не тут-то было. Разве Алдара проведешь? Он прикинулся совсем недотёпой и начал так и сяк приоравливаться к торгашу. Тот и уши развесил. По желанию Алдара отобрал десять справных ишаков. А сам при этом важно, будто на царском троне, восседал на осле.

— Если я что-нибудь понимаю в скотине, осёл под вами необыкновенный, — заметил Алдар.

For a couple of days he walked around the noisy bazaar, sized up the traders, and learned their ways. Finally, he chose a foolish trader who, in turn, thought himself to be more cunning and cleverer than anybody else and was sure that he would cheat the unsophisticated youngster, twist him around his finger all right. But was there anybody able to trick Aldar? Aldar pretended to be a perfect duffer and the trader was positively hoping for a most profitable deal. Sitting on a donkey with an air of importance like on a king's throne, the trader selected ten good donkeys as Aldar wished. "If I understand anything in cattle, the donkey you are sitting on is an unusual one," Aldar remarked.

Неге олай дейсің?
— Байқаймын, оның көзі ай-
наласындағыны ұлкейтіп және көбейтіп
корсететін сияқты.

— Оны қалай байқадың? Неден
білдің?

— Сіз қазір өз есегіңізден түсіп, мына он есектің біреуіне мініңізші!

— Онда не болады?

— Алдымен мініңізші! Сосын көресіз.

Есектердің иесі ештеңеге түсінбей, өз есегінен түсіп, Алдарға деп бөліп шығарған он есектің біреуіне мінеді.

— Енді санаңызшы, қанша болар екен? — дейді Алдар.

— Біреу, екеу, үшеу, төртеу, ... тоғыз! Жок! Мүмкін емес! Он болуға тиіс!

— **К**ак ты определил?

— Тот, кто сидит на этом осле, всё вокруг видит в преувеличенном виде.

— Да откуда ты это взял?

— А вот слезьте с осла и сядьте на одного из выделенных мне ишаков.

— Ну, и что будет?

— А вы попробуйте. Увидите, что будет.

Торгаш, недоумевая, слез с осла и взобрался на одного из ишаков.

— Теперь посчитайте, сколько ишаков вы мне решили продать? Наивный торговец принял считать:

— Один, два, три, четыре... Девять!

— Ну, вот видите!

— Не может быть! — воскликнул простофиля. — Десять должно быть.

How do you know that?

"The one who's sitting on this donkey will see more things around him than there really are." "Why on earth do you think so?"

"You get down from your donkey and climb onto one of the donkeys you've selected for me."

"And what is supposed to happen?"

"You try and you will see."

The puzzled trader got down from his donkey and climbed onto one of the ten donkeys.

— **C**енбесеніз, тағы басқа біреуіне мініп көріңіз!

Саудагер екінші бір есекке мініп, қайта санайды:

— Біреу, екеу, үшеу, төртеу, ... тоғыз!

— Көрдіңіз ғой! Көзіңіз өбден жетті ғой!

Осының бәрі сіздің қасиетті есегіңіздің арқасы! Абай болыңыз! Мұнысын сезіп қойса, біреу есегіңізді қағып кетуі мүмкін.

Бай сүмдық таңғалады. Тіпті абыржып, сасады. Сол кезде Алдар оған:

— Менің сөзімді ешкім естіп қалмай

тұрғанда тезірек таяйын! – деп саудагер байдың құлағына сыбырлайды да, әлгі он есектің біріне қарғып мінеді.

– Ал, кәне, оныңшы есекті қосыңыз да, ақшанызды алыңыз!

– **Н**е верите – садитесь на другого ишака.

Залез торгаш на другого ишака и опять считает:

– Один, два, три, четыре... Девять!

– Ну, убедились?! Когда вы сидите верхом на вашем осле, всё вокруг кажется больше. Такое, значит, свойство у вашего осла. Будьте осторожны. Узнает кто-нибудь – выкрадет его.

Торгаш был поражён. Даже растерялся. Что за дьявольщина! Было же десять ишаков, а стало девять! Ну, как же так? Никак в толк не возьмёт.

“Пора уносить ноги, пока этот глупец соображает”, — подумал про себя Алдар, а сам поскорее взобрался на одного ишака.

— Ну, ясно вам? Значит, дайте мне скорее еще одного ишака, получите ваши деньги и будьте здоровы!

Now count how many donkeys you've decided to sell me.”
The foolish trader began to count:

“One, two, three, four... nine!” So, do you see that?

“It can't be true!” the duffer exclaimed. “There must be ten of them.” “If you don't believe then get onto another donkey.”

The trader climbed onto another donkey and began to count again: “One, two, three, four... nine!”

“So, have you made sure? When you are sitting on your donkey it seems to you that there are more things around you than in reality. So, such is your donkey's quality. Be careful, if anybody learns about it they will steal your donkey.”

Oсы тұста саудагер есегінен түсіп, сатқалы тұрған ұзын құлақтарын есептейді. Шынында да тоғыз. Өйткені дәл сол кезде оныншы есектің үстінде Алдардың өзі отырған. Сол тайқардың үстінде отырып, ол ақшасын төлейді. Отырған есегі өзіне тегін түседі. Осы күннен бастап Алдар шын мәнінде Алдарға айналады. Ал Көсе деген

қосымша ат оған сақал шықпай қойғаннан кейін жүре-бара қосылады.

Cовсем сбитый с толку, торгаш снова принял ся лихорадочно считать, и опять получилось девять ишаков. Ведь на десятом сидел верхом сам Алдар. Делать нечего. Отдал торгаш ещё одного ишака, получил деньги и остался с носом. Выходит, один ишак, на котором сидел Алдар, достался ему задаром.

С этого дня Алдар действительно оправдал свое имя — Обманщик. А прозвище Коце — Безбородый, народ добавил позже, так как и в самом деле борода у него не росла.

The trader was dazed and confused. What the hell was going on? There had been ten donkeys, and now there were nine of them! He could not understand anything.

"Now it's time to get away while this blockhead is thinking it over,"

Aldar thought to himself and climbed onto one of the donkeys.

"Is it clear now? So, you give me one more donkey, take your money, and let's say goodbye to each other."

Completely bewildered, the trader began to count and again there were nine donkeys since Aldar was already sitting on the

tenth one. So, there was nothing to do about it. The trader gave Aldar one more donkey, got the money, and was left a fool. And Aldar got one of the donkeys for nothing.

On that day Aldar did justify his name, the Deceiver. Later on, people added to it a nickname Kose, the Beardless, since no beard would grow on Aldar's face.

